

Lokalt Folkbildningsråd

"Bildning är det som återstår när vi har glömt det som vi har lärt oss."

Ellen Keys citat beskriver väl hur kunskaper och torra fakta successivt förädlas till erfarenhet, förhållningssätt och demokratiskt sinnelag.

Folkbildning – bildning för folket – var en strävan som omfattades inte bara av förra sekelskiftets fackliga och politiska arbetarrörelse som en klasskampsfråga, utan också av företagsledare i deras roll som arbetsgivare. De första Arbetarföreningarna var liberala bildningsorganisationer, som med stöd av det lokala företaget, bedrev föreläsningsverksamhet och kulturverksamhet. I Motala finns Föreningshuset på Verkstadsön, byggt 1866, som ett fysiskt exempel på detta. I Föreningshuset fanns Motala Verkstads sockenbibliotek 1867 – 1908. Också direktörer och ingenjörer såg värdet av en bildad befolkning, inte minst om man samtidigt också kunde motarbeta superiet. I den senare delen drog man åt samma håll som den framväxande arbetarrörelsen, vilken initierade nykterhetsrörelsen.

Bildningssträvandena tog sig organiserad form genom bildandet av studieförbunden, som alltsedan 1900-talets början har uppgått till ett tiotal i Sverige, med några nytillskott och några fränfällen och några sammanslagningar. I dagsläget finns åtta aktiva studieförbund - samtliga med verksamhet i Motala.

Politiskt har det – fram till i varje fall 1980-talets mitt – rått total enighet om värdet av folkbildningen. Stat, landsting/regioner och kommuner har skapat ekonomiska förutsättningar för hundratusentals människor att förkovra sig, skaffa kunskaper och erfarenheter och utöva social gemenskap på frivillig grund. Och folkbildningens betydelse för demokratins utveckling i Sverige är uppenbar – beskrivningen att Sverige är en "studiecirkeldemokrati" belyser sambanden.

Stat, kommuner och landsting har alltså haft den principiella inställningen – fram till mitten av 80-talet – att uppdraget för det offentliga

skulle vara att skapa förutsättningar för den fria och frivilliga bildningsverksamheten. Alltså förutsättningar för kultur och folkbildning att leva och utvecklas helt efter egna drivkrafter och ambitioner. Tilliten från politiken var nära nog total. Det fanns inget behov av något särskilt "arm-längds-avstånd"-precisering. Och dom statliga bidragen dimensionerades fram till 1991 efter de behov och den verksamhet som fanns, inte efter ett på förhand givet begränsat budgetutrymme.

Så såg det ut under nästan hela 1900-talet.

Men inte längre.

Sammanfattningsvis – och som en illustration: Motala kommun sänker sina bidrag till studieförbunden från 1,9 mnkr 2019 till 1,4 mnkr idag. Samtidigt som staten just har minskat statsbidragen med sammanlagt 100 mnkr från 2024 till 2025.

När det gäller såväl den kommunala som den statliga minskningen är detta för litet pengar för att det skall vara en ekonomisk fråga. Kommunens insparade 0,5 mnkr skall ses mot Bildningsnämndens totala ram på 1 104 mnkr och kommunens förväntade totalkostnad 2026 på 3 309 mnkr. Det skall också sägas att Bildningsnämnden får en total ramminskning på 22 mnkr.

Minskad offentlig satsning på folkbildningen är uppenbarligen en helt och hållet ideologisk fråga och ett exempel i en lång rad åtgärder som allihop leder till att demokratin begränsas. Andra exempel är när man ifrågasätter universitetens självständighet, eller begränsar möjligheterna för press, radio och TV. Samhällets makthavare förefaller numera besitta en oro över vad som kan hända om medborgarna får alltför stor tilltro till sin förmåga att förstå och bestämma över sina liv och sin vardag.

Studieförbunden är viktiga för Sveriges demokrati eftersom de spelar en central roll i folkbildningen – alltså den fria, frivilliga utbildningen som ger människor kunskap, perspektiv och möjligheter att delta i samhällslivet.

Några nyckelpunkter:

- ✓ **Tillgänglig kunskap för alla**
Studieförbunden erbjuder kurser, studiecirklar och kulturaktiviteter som är öppna för alla, oavsett bakgrund, utbildning eller ekonomi. Det gör att fler kan ta del av kunskap och utvecklas.
- ✓ **Demokratisk delaktighet**
Genom att människor får chans att lära sig mer om samhället, politik, historia och olika frågor stärks deras förmåga att delta i demokratin –

till exempel genom att rösta, engagera sig i föreningar eller driva egna initiativ.

✓ **Mötesplatser för samtal**

Studiecirklar och föreläsningar fungerar som forum där människor kan diskutera, utbyta åsikter och träna på att lyssna och argumentera respektfullt. Det bygger en kultur av dialog, som är en grund för demokratin.

J Jämlikhet och inkludering

Studieförbunden arbetar aktivt för att nå grupper som annars riskerar att stå utanför - till exempel nyanlända, personer med funktionsnedsättning eller människor i glesbygd. På så sätt bidrar de till att fler röster hörs i samhällsdebatten.

J Motkraft mot desinformation och polarisering

Genom att sprida fakta, kritiskt tänkande och källkritik stärker studieförbunden motståndskraften mot konspirationsteorier, fake news och extremistiska rörelser.

J Kultur och yttrandefrihet

De ordnar konserter, teater, föreläsningar och andra kulturaktiviteter som bidrar till ett levande civilsamhälle och ett brett kulturliv - viktiga delar i en fungerande demokrati.

När samhället nu konsekvent - genom minskade anslag - reducerar folkbildningens kapacitet och möjligheter att verka, kan ett motdrag vara att öka samverkan mellan organisationerna. Det borde finnas möjligheter att hitta gemensamma lösningar på åtskilliga vardagsproblem, lösningar som dels kan leda till utvecklande samverkansformer, och också till viss del kompensera för uteblivna samhällsbidrag.

Kommunen kan och bör därför ta ett initiativ till att studieförbunden - tillsammans med Bona Folkhögskola - hittar någon form av samverkansform - ett lokalt Folkbildningsråd.

Yrkande:

Bildningsnämnden får i uppdrag att ta initiativ till skapandet av en modell för samverkan folkbildningsorganisationerna emellan.

Peter Karlberg

Vänsterpartiet
Peter Karlberg
gruppledare

